

Искрено за „Свят/о“

Силвия Христова

„Аз бях удивен от факта, че дойдох да поставям в Столичния, респектиран от таланта на актьорите му, а всъщност получих най-голямата съпротива от тях! Поставял съм на много места, но такова нещо ми се случваше за пръв път!“ – с прилес от изненада и горчивина сподели с мен Дуга Пайва на второто си идване в България.

За щастие (и нещастие) имах възможността да следя този проект от самото му начало, „отвъд стените на крепостта“ като тогавашен драматург на СКТ, така че моето мнение със сигурност ще е субективно, емоционално и следователно крайно, но и именно за това, може би, ценно!

Реализацията на проекта „Свещен“, който впоследствие се закомтя на доста сполучливото заглавие „Свят/о“, започна след дълга кореспонденция до месец февруари 2012 г., когато Дуга провежда своя тридневен кастинг за избор на актьорски екип. Именно тогава „лъсва“ и тесногърдият комфортизъм на актьорската част от екипа на СКТ. Повечето от тях не желаеха да участват. По различни съображения! Тогави Дуга наистина прояви дипломатичност и взе най-разумното решение – в проекта си той допусна само тези хора, които копнееха да работят с него и смятаха за уникален шанс да се докоснат до различни, банално казано, творчески хоризонти. За мен тази ситуация беше абсурдна – сценични работници кипяха в очакване на пристигането на Дуга Пайва (дори един от тях се яви на кастинга!), интересът от кандидати извън територията на СКТ беше огромен, но най-заинтересованите – актьорите на Столичния – потънаха в хладни критики и убийствен пелинг!

Сред избраните, които получиха режисьорската благославия на Дуга Пайва, бяха най-потивираниите и западени по неговия постановъчен почерк – Мариета Петрова, Ивет Лазарова, Димитър Тодоров, Цветослава Симеонова и Иван Райков! Дуга Пайва се дистанцира от всички актьори, които, според него, воюваха със собственото си ego – той нямаше време да печели нечии чужди битки.

Започнал със сурови факти и с огромното желание да поразсъждавал без никакви недомъвки как се осъществява и протече едно голямо събитие на българската куклена сцена.

Някак насилствено наложено маркетингово мислене в родния ни театър превърнаха творческата екзистенция в агония, а творческата спонтанност се сведе до пресметнат комерсиален риск. „Свят/о“ е дързък куклен експеримент, дискутиран и разгъван на кръст в собственото си родино място, което естествено предопределя неако бъдеще. Да прибавим и допълнителното обстоятелство – това е представление, което се причислява към спектаклите за възрастни – жанр, който у нас не може все още да намери своята публика.

Отново за щастие (или нещастие) точно по време на репетициите вече не бях драматург на СКТ и се отдалечих от репетиционния процес... Директно се призеших на премиерата и все още полня усещането, което ме държи по време на цялото представление – едно почти емоционално изтърпване, когато от сцената долавяш, че се случва нещо, че върви една наистина особена енергия и тя те произва и заковава на мястото ти. Актьори, които бях свикнала да виждам в ролята на блестящи изпълнители в детските постановки на СКТ, сега се опит-

„Свят/о“. Сценарий, режисура и хореография Дуга Пайва (Холандия). Сценография и драматургия Яка Иванц (Словения). Кукли Джим Барнард (Великобритания). Костюми Юлиян Табаков. Асистент-режисьор Мануела Саркисян. Участват: Цветослава Симеонова (Ребека), Ивет Лазарова (Мария), Димитър Тодоров (Артур), Мариета Петрова (Лило) и Иван Райков (Иконом). Международен проект на СКТ. Премиера на 19.9.2012 г.

ваха да потънат в нещо много дълбоко, сериозно и дори плашещо за самите тях. Да, поведението им беше плахо, особено в драматичните отрязъци на представлението, но само с едно-месечен специален актьорски тренинг Дуга Пайва беше постигнал чудеса. „Свят/о“ беше репетиран и „сглобен“ само за един месец. Режисьорът дойде с нахвърлян скелет на историята и тя се материализира по време на репетициите и импровизациите с актьорите. Първите представления минаха под мотото „творени репетиции“ и завършваха с разговори с публиката – естествено гъна с професионални театрали. Дуга съдеше с молив в ръка и искрено изслушваше мненията на всеки (практика, която би била полезна на нашите режисьори!). Почти се усмихвах като го гледах как се оживява при всяка негативна критика и я записваше в тетрачето си... И бях убедена, че там, където си заслужава, ще се вслуша в забележките...

Преобладаващото професионално мнение е, че Дуга Пайва е блестящ изпълнител, но като режисьор все още не е намерил своя път... А „Свят/о“ е самовлюбен израз на режисьорския му нарцисизъм, или по-просто казано – едно творческо „самозадволяване“ (бих използвала и друга дума, но не биха я публикувала!)

Горецо бих приветствала подобно „самозадволяване“ и на наши режисьори, стига да съумеят да съчетаят така хомогенно и искрено танцов, куклен и концептуален театър с наистина обоснованото използване на мултимедията (както каза една журналистка на една от отворените репетиции)...

Всъщност винаги е най-правилно да се изслушат и двете страни...

Силвия Христова разговаря с Дуга Пайва

– Преди всичко искам да ти кажа, че съм влюбена в твоето представление „Свят/о“.

– О, благодаря ти! Много си мила!

– Доволен ли си от работата си за Столичния куклен театър?

– Случиха се много неща по време на работния процес. Изпречиха ни се много ограничения по отношение на езика на тялото на актьорите и така ме ме забедоха на съвсем друго място, благодарение на своята упоритост. Те наистина ме вдъхновиха

да работя с тях съобразно техните възможности.

- В кои страни си работил досега?

- Работил съм в цяла Европа, Русия, Южна Африка, Бразилия, Канада.

- Много по-различни ли са българските актьори?

- Българските актьори притежават страст. По отношение на кукления театър аз непрекъснато им напомням да осъзнават тялото си като строго разграничаващо се в разказването на историята, да комбинират изкуството на куклената манипулация, отваряйки различни врати на рутината, в която са свикнали да работят, и те наистина ми отговаряха на предизвикателствата с кураж и талант. Те непрекъснато трябва да опресняват интелигентността на тялото, да упражняват съзнанието си за динамика, фокус и ритъм.

- Казваш „историята“. Каква е всъщност историята в най-новото ти представление?

- Аз съм продуцент на едно ново шоу, което тръгва от Норвегия точно сега и на което предстои турне в още 30 страни. Използвам фрагменти от митологията, за да очертая своеобразен коментар на човешките архетипове, поставени в паралела между миналото и модерния живот. Съществува един много голям фестивал в северна Италия - „Театро а корте“. Много е известен, но не е куклен, а за съвременно изкуство. Спечелих тяхната награда и това наистина е голям успех за моята компания. Отидохме в Милано, за да получим наградата и беше много приятно преживяване. Всъщност говорим за голям международен проект, който включва много страни - ще започна в Норвегия, след което ще продължа в Холандия и Италия.

- Нещо повече за твоята трупа?

- Моята трупа изследва комбинацията между театър на предмета, танца и мултимедията. Тази пресечна артистична форма създава уникална театрална категория.

- В началото си бил танцьор, който впоследствие се влюбва в куклата?

- Бях професионален изпълнител на модерен

танц за повече от десет години в Европа и накрая наистина станах егоцентричен и самовлюбен в начина ми на правене на изкуство. Прекалено есклузивен. Противоположно на моята истинска натура. И куклите изиграха ролята на мост между мен и публиката, между мен и хората. Модерният танц е интелектуално изкуство, което може да съществува и само за един човек в залата или пък за хиляди - бройката няма значение. Дори нямаш нужда от аудитория, но куклата се нуждае от това ментално. Именно аудиторията прави куклата жива. Това направи куклата за мен - даде ми възможност да изживея интимността да се вслушам в публиката. Все едно правим музика заедно.

- Пееш ли?

- Не мога да пея, но правя музика с моите кукли.

- Би ли започнал да пееш?

- Не съм добър певец... Това ми е мечтата, но за съжаление... Може би в следващия си живот.

- Нека да поговорим за историята в „Свят/о? Какво се случва? Веднъж ти сподели с мен, че ще използваш моменти от Библията?

- Намалих максимално елементите от Библията, защото предпочетох да изтъкна много повече универсалното чувство на страха от смъртта, на страха да бъдеш никои, на страха от това да бъдеш забравен. Библията беше като свещен инструмент, който разпали в началото моето вдъхновение.

- Затова ли основният персонаж Ребека посинява - какво представлява синият цвят за теб?

- Използвам този цвят, за да дефинирам момента, в който ти откриваш, че си изправен лице в лице с твоя край, че теб повече няма да те има, но все още искаш да живееш, че ти все още се чувстваш млад, въпреки, че тялото ти отвърне и безвъзвратно променено.

- Обикновено умира духът, въпреки че тялото все още живее. Ти третираш темата наобратно - тялото умира, но духът иска все още да живее. Изкуството често разглежда ситуацията, в която човек обикновено намира смъртта първо в сърцето и ума си и чак след това идва краят на тялото.

- Да, това е житейската ми гледна точка. Имам предвид, че разумът е все още активен... Може би трябва да се върнем към моето минало, моето детство, където ще намерим обяснението. Още от моето раждане бях много болнав, много крехък, почти бях забудил зрението си. Имах много здравословни проблеми и все още ги имам. Но това беше добре, защото, когато си лимитиран по този начин, изходите се два - или надмозгваш ситуацията или ставаш неин роб. В моя случай моят дух стана по-силен и по-жив, отколкото моето тяло.

- А сега?

- Остарявам, но се чувствам петнадесетгодишен и това е ужасно - млад дух в старо тяло.

- А защо младата генерация е толкова разрушителна в твоите очи?

- Защо казваш това?

- Ами, огромното бебе е като чудовище, което разрушава всичко около себе си?

- С неговите преувеличени размери (2 метра височина) то екстраполира представата ни за пространството, гравитацията и реалността и „разрушава“ всички предубеждения, като по този начин отваря вратите за свеж въздух – метафорично казано.

- Може би си променил някои неща при второто си посещение, защото в първата версия на представлението то наистина разруши всичко.

- При второто ми посещение засилих повече драматургичната линия и елиминирах всичко, което беше излишно.

- А защо го направи толкова голямо? За мен твоето представление дава усещането, че новата генерация не е носител на нищо добро, на нищо положително. Това малко голямо чудовище представлява единствено заплаха, финалът изобщо не е позитивен!

- Интересно. Ами... малко е страшничък,... но не мисля, че е опасен! То представя невинността, която може да бъде огромна, но всъщност разчупва барьерите. В крайна сметка не е по-опасен от самия живот. Зависи как ще погледнеш на нещата. Моето намерение е да дам поетичен финал на шоуто и да оставя място за свободна интерпретация на публиката.

- А какво мислиш за вечния конфликт между поколенията – млади и стари? Те никога не постигат консенсус. Например, твоите родители помогнаха ли ти...

- Да бъда това, което съм днес?

- Разбираха ли те?

- Не и в началото. Но сега открито се учим един от друг по приятелски. И в това е красотата на узряването. Ние говорим за различни култури и ценности. Но моите родители ми помогнаха да бъда по-силен. Те ми дадоха възможността да се боря. Едва сега моето семейство приема това, което правя. Днес те ме подкрепят според възможностите си и аз съм им наистина благодарен.

- Може ли значи да кажем, че „Свят/о“ третира темата за трудните взаимоотношения между различните поколения. Какво искаш да кажеш с твоето представление?

- Искам да кажа, че към което и поколение да принадлежиш и в какъвто и конфликт да живееш винаги има място за трансформация. Това е универсално – няма значение типът поколение, винаги можеш да се промениш, да приемеш себе си, не само другите, защото, за да приемеш останалите, първо трябва да приемеш себе си. Звучи прекалено прагматично, но с прости думи това е моето обяснение.

- Виждам, че правиш изцяло нова версия на „Свят/о“. Преди около два месеца направи отво-

рена репетиция с публика. Разбра ли тогава нещо важно за твоята работа? Какво промени в спектакъла, съобразявайки се с мнението на публиката?

- О, да, определено. Интересувам се от мнението на публиката, защото в края на краищата не правя всичко това за себе си. Понякога, когато работиш върху един спектакъл, ти си толкова свързан с него, че си убеден, че успешно си предал своите послания, но много често реалността е съвсем друга. Понякога собственото ти представление може да те научи накъде иска да тръгне, но ти си режисьорът и ти трябва да запазиш баланса. Също така имам нужда да видя как публиката храносмила моето представление, как вървят нещата. Имах „обратна връзка“ и наистина почувствах, че нещата, които съм искал да кажа, са проработили. Пресях информацията и я използвах.

- Каза ми, че за пръв път работиш с толкова малки кукли?

- Не, използвах същите преди 10 години. Влюбен съм в тяхната красота и уязвимост, в миниатюрността, уголемена от живото видео проектиране. Емоционалното състояние на актьорския контрол при манипулацията на толкова малки кукли изисква особена деликатност, която е наистина ценна.

- Каза също така, че „Свят/о“ е експериментален и бунтарски. Защо?

- Това представление е много експериментално заради начина, по който миксирам хореографията и драматичния разказ. Тук имаме много абстрактна хореография, която обслужва разказа на емоционално и естетическо ниво. Не е толкова лесно да комбинираш толкова техники и дисциплини. Със сигурност се опитваме да променим езика в българския куклен театър, композирането като куклено представление е много различно. Не само за България, по принцип правим различен театър. Куклата се нуждае от история, за да съществува на сцената, докато танцът сублимира линеарните аспекти на драматургичния разказ.

- Стигаме до горещите въпроси – сексът винаги ли присъства в твоите представления?

- Мисля, че сексът винаги присъства в живота.

- Не го използваш, за да провокираш?

- Не, моето изкуство наистина не е провокативно по този начин.

- Но е с доста насилие.

- Доста е срамежливо. Още не може да се сравни с това, което бих искал да направя... или това, което прави Иво Димчев.

- Познаваш ли го?

- Не, но следя всичко, което прави. Смятам, че е гениален.

- Как успя да убедиш директора на СКТ Кирякос Аргиропулос да направите това представление без сценарий и конкретна идея?

- Канен съм няколко пъти на вашия фестивал („Панаир на куклите“ – б.а.). От друга страна Кирякос наблюдава моята работа и разгръщането на

моите търсения през годините и по някакъв начин ги е оценил. В случая не е важен сценарият, а начинът на правенето на театър. Не можеш да пристъпиш напред в изкуството без да поемаш рискове.

- Провалял ли си се някога в проектите си, работейки без готов сценарий?

- Това е строго индивидуално. Случвало се е да смятам гадено представление за отвратително, а хората да му се възхищават, или пък аз да харесвам някое изключително много, а никога да не го разбира.

- Говоря за случаите, в които вътре в себе си чувстваш, че не си успял и не си бил способен да постигнеш своите режисьорски намерения?

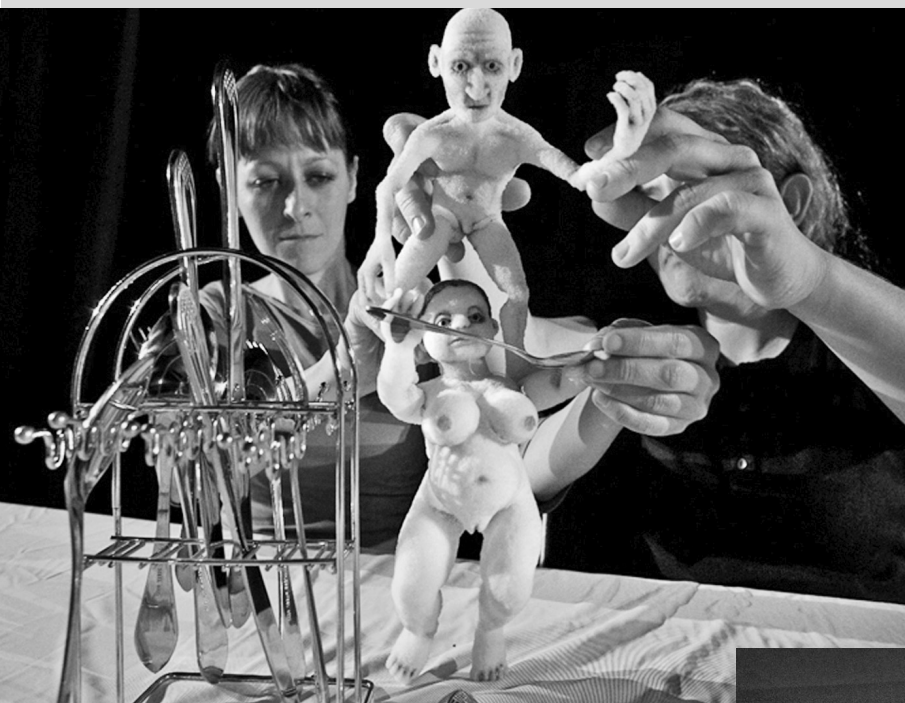
- Много пъти... Много е субективно. Трябва през цялото време да се вслушваш в това, което

работата ти изисква. Това е моят начин да правя театър и да бъда актьор. Също така се вслушвам в публиката и изпитвам нужда от отворен диалог с нея, от тази специална интимност с нея, която ми помага да израствам. Постигайки интимност, аз мога да слушам и разбирам другите. Важен е също и колективът.

- Винаги ли правиш отворени репетиции?

- Винаги. Научих се на тази практика в Холандия... След много провали...

Дявоалтоо огънче в очите на Дуга припадна съвсем леко и за малко. Закачката му беше незабавна и остави в мен усещането, че наистина за него диалогът е важна форма на комуникация. Всичко, което сте си казали е складирано в режисьорската памет и ще бъде използвано в точния момент. ■

Актрисата Цветослава Симеонова за ролята си на майката в „Свят/о“

„За мен ролята на възрастната жена Ребека в „Свят/о“ е нещо много различно от всичко, което съм правила в театъра досега. Тя е много богат и сложен образ, краен в реакциите си, минаващ през противоположни емоционални състояния на болка, любов, радост, страх, гордост, непреклонност, властност... „Дуга“ жена, попаднала във водовъртеж от хормони, маниакалности, горчиви равнометки. Рожденият ѝ ден се превръща във финалната точка на нейното съществуване, когато тя избира да си тръгне и да се потопи в друга реалност, като даде път на новото... Ролята е дълбока, вълнуваща и предизвикателна. Работих върху нея с цялото си сърце и може би това ми помогна да преодолеем реди трудности – като езиковата бариера и изключително краткия репетиционен процес – само месец, който за такъв тип представление е недостатъчен, но Дуга наистина успя да компенсира това с разбиране и отдаденост...“

Актрисата Мариета Петрова за работата си с куклите в „Свят/о“

„Изключително интересен режисьор – със задачите, които даде, с това, което търсеше във всеки един от нас. Докъде можеш да стигнеш в концентрацията си да водиш една кукла, която всъщност е почти неводяема. Куклите в това представление са толкова мънички, с една клечка за зъби забита в главата им и ти се въртят в ръцете и ти просто не знаеш откъде да ги подхванеш. И в момента, в който ти като актьор изпитваш напрежение, то веднага се предава на куклата и става осезаемо за зрителя. Самата кукла започва изцяло да трепери, защото е от гунарен и е свръхчувствителна на допир. Такова нещо досега в СКТ не сме правили – да работим с толкова малки кукли. Това изискваше абсолютна прецизност. И представи си при една сценична треска какво се получава.“

